

سمعی، جمشید، مترجم و شارح.
متن، ترجمه و شرح کامل رسائل شیخ انصاری به روش پرسش و پاسخ / سمعی --
اصفهان: خاتم الانبیاء، ۱۳۸۵.

ج ۹
۵۰۰۰ ریال
ISBN 978 - 964 - 8378 - 24 - 5 (ج ۹)
ISBN 964 - 8378 - 00 - 2 (شابک دوره) ۲
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه.

مندرجات: ج ۲. کتاب الظن: المقصد الاول.
۱. انصاری، مرتضی بن محمد امین، ۱۲۱۴، ۱۲۸۱ ق. - فرائد الاصول -- نقد و تفسیر.
۲. انصاری، مرتضی بن محمد امین، ۱۲۱۴، ۱۲۸۱ ق. - فرائد الاصول -- پرسشها و پاسخها.
۳. اصول فقه شیعه -- قرن ۱۳ ق. -- پرسشها و پاسخها. الف. انصاری، مرتضی بن محمد امین،
۱۲۱۴، ۱۲۸۱ ق. - فرائد الاصول -- برگزیده. شرح. ب. عنوان. ج. عنوان: فرائد الاصول. برگزیده.
شرح.

۲۹۷/۳۱۲ BP ۱۵۹ / الف ۸۰۴۲۲۵

۱۳۸۲

م ۸۲-۱۶۶۵۶

کتابخانه ملی ایران

متن، ترجمه و شرح کامل رسائل شیخ انصاری (جلد نهم استصحاب)

مؤلف: استاد سمعی
ناشر: خاتم الانبیاء
حروف نگاری و صفحه آرایی: مرکز حروفچینی سجاد
تصحیح و نمونه خوانی: رضا سمعی
طراح جلد: علی اصلانی
لیتوگرافی: نوید اسلام
مدیر تولید: محمد امین شریعتی
چاپخانه: نوید اسلام
نوبت چاپ: اول - بهار ۸۶
شمارگان: ۱۰۰۰
قطع: وزیری / ۶۷۱ صفحه
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۳۷۸-۲۴-۵
قیمت: ۵۰۰۰ تومان

﴿کلیه حقوق طبع محفوظ و مخصوص ناشر است.﴾

آدرس: اصفهان - میدان امام - خیابان حافظ - کوچه خلیفه سلطانی - انتشارات خاتم الانبیاء

تلفن: ۰۲۲۳۶۷۳۹-۲۲۱۳۰۵۰ / همراه: ۰۹۱۳ ۳۱۰ ۸۶۴۷

متن، ترجمه و شرح کامل

رسائل شيخ انصاری

به روش پرسش و پاسخ

جلد نهم: استحصاف

استاد سمیعی

فهرست مطالب

۱۵	 مقدمه
۱۸	 در اشتباه واجب با غیر حرام است
۱۸	 اما قسم اول:
۱۸	 تشریح المسائل
۲۵	 اشتباه واجب به غیر آن به دلیل عدم نص:
۲۵	 اما مسأله اول یعنی حرمت مخالفت قطعیه:
۲۵	 و اما مسأله دوم یعنی موافقت قطعیه:
۲۶	 مانع نبودن جهل تفصیلی از احتیاط در شبهه فقدان نص
۲۶	 تشریح المسائل
۳۱	 چرا عقل مانع از احتیاط نیست؟
۳۱	 تقریر و بررسی یک اشکال
۳۲	 پاسخ شیخ به اشکال فوق
۳۲	 دلالت برخی اخبار بر وجوب احتیاط در این مسأله
۳۲	 تشریح المسائل
۳۹	 ادله کسانی که موافقت احتمالیه را کافی می‌دانند
۳۹	 پاسخ شیخ به اشکال فوق

۴۰	تشریح المسائل
۴۴	عدم جواز تمسک در شبهه وجوبیه فقدان نصّ به ادله برانت
۴۶	تشریح المسائل
۵۲	کلام محقق؛ در عدم وجوب احتیاط در این مسأله
۵۳	تشریح المسائل
۵۹	از ظاهر کلمات محقق خوانساری نیز عدم وجوب احتیاط استفاده می‌شود
۶۰	تشریح المسائل
۶۴	مناقشه در کلام محقق قمی
۶۶	تشریح المسائل
۷۲	بررسی آخرین مطلب محقق قمی و نقد آن
۷۳	تشریح المسائل
۷۸	اشکال:
۷۹	اشکال وجه اول:
۷۹	تشریح المسائل
۸۷	دفع یک توهم:
۸۷	دفع توهم فوق و دلیل آن:
۸۹	تشریح المسائل
۹۳	حاصل مطلب:
۹۶	تشریح المسائل
۱۰۱	اشکال و پاسخ شیخ به اشکال فوق
۱۰۳	تشریح المسائل
۱۱۲	مسأله دوم:
۱۱۲	اشتباه واجب به غیر واجب به دلیل اجمال نصّ
۱۱۳	تشریح المسائل
۱۱۵	کلام محقق خوانساری
۱۱۷	تشریح المسائل
۱۲۳	مسأله سوم

۱۲۴	تشریح المسائل
۱۲۷	مسأله چهارم
۱۲۷	وجوب احتیاط در شبهه موضوعیه
۱۲۷	محقق قمی‌ره مخالف احتیاط در این مسأله است
۱۲۸	پاسخ شیخ به رأی جناب قمی
۱۲۸	مؤیدی بر آنچه گفته شد
۱۲۹	تشریح المسائل
۱۳۴	تکلیف شبهه موضوعیه هنگامی که در شرطی از شروط رخ می‌دهد
۱۳۴	دو دلیل حلی بر ادعای سقوط شرط مجهول
۱۳۵	مناقشه شیخ در ادله حضرات
۱۳۶	تشریح المسائل
۱۴۱	تلخیص المطالب
۱۴۴	تنبيه دوم
۱۴۴	در چگونگی نیت در نمازهای متعدده در هنگام مشتبه شدن قبله و امثال آن
۱۴۵	تشریح المسائل
۱۴۸	«تلخیص المطالب»
۱۵۱	تنبيه سوم
۱۵۱	در اینکه وجوب هر یک از احتمالات عقلی است و نه شرعی
۱۵۲	تشریح المسائل
۱۵۴	تنبيه چهارم
۱۵۴	تشریح المسائل
۱۵۷	تنبيه پنجم
۱۵۸	تشریح المسائل
۱۶۴	تنبيه ششم
۱۶۴	تشریح المسائل
۱۶۹	تنبيه هفتم: در این که واجب مشتبه دو عمل مترتب و متناوب باشد
۱۷۲	تشریح المسائل

تلخیص المطالب	۱۷۸
دنبالة بحث	۱۸۰
مقام دوم از بحث: در جانی است که امر دائر شده در واجب میان اقل و اکثر	۱۸۱
تشریح المسائل	۱۸۲
مسأله چهارگانه قسم اول که همان شک در جزء خارجی است.	۱۹۳
مشهور در این مسأله اجراء اصل برائت است	۱۹۴
مختار شیخ نیز در این مسأله اجراء برائت است	۱۹۴
دلیل عقلی بر اجرای برائت در شک در جزئیت	۱۹۴
تشریح المسائل	۱۹۵
اشکال و پاسخ:	۲۰۳
مؤاخذه عید در صورتی که عاجز از تحصیل علم به جزء مشکوک باشد قبیح است	۲۰۳
تشریح المسائل	۲۰۴
اشکال و پاسخ ..	۲۰۹
تشریح المسائل	۲۱۱
نکته‌ها:	۲۱۹
اشکال و پاسخ:	۲۲۴
تشریح المسائل	۲۲۵
علم اجمالی در اقل و اکثر در وجوب احتیاط غیر مؤثر است	۲۳۱
تشریح المسائل	۲۳۱
امکان تمسک به استصحاب اصالت عدم وجوب اکثر	۲۳۵
مناقشة شیخ در این اصل	۲۳۵
تشریح المسائل	۲۳۶
ادامه بحث	۲۴۰
تشریح المسائل	۲۴۱
پاسخ شیخ به ادله قاتلین بوجوب الاحتیاط در جزء مشکوک	۲۴۵
و اما دلیل دوم یعنی قاعدة اشتغال	۲۴۵
تشریح المسائل	۲۴۶

۲۴۹	ادامه بحث
۲۵۱	تشریح المسائل
۲۵۲	نکته:
۲۵۶	استدلال به اخبار بر برائت در باب اقل و اکثر
۲۵۸	تشریح المسائل
۲۶۳	نکته‌ها:
۲۶۷	ادله برائت حاکم بر دلیل عقلی متقدم هستند
۲۶۷	سخن صاحب فصول در حکومت ادله احتیاط بر ادله برائت در جزء مشکوک
۲۶۸	تشریح المسائل
۲۷۴	مناقشة شیخ اعظم در بیانات صاحب فصول
۲۷۵	تشریح المسائل
۲۷۹	حکومت ادله برائت بر استصحاب اشتغال
۲۷۹	استدلال صاحب فصول به اخبار برائت بر نفی حکم وضعی
۲۸۰	ادامه سخن صاحب فصول:
۲۸۰	تشریح المسائل
۲۸۶	مناقشة شیخ در کلام صاحب فصول
۲۸۹	تشریح المسائل
۲۹۸	اصولی دیگر و تمسک به آنها در اثبات برائت در جزء مشکوک و مناقشة شیخ در این اصول
۳۰۱	شک در جزئیت هنگام اختراع مرکب
۳۰۲	تشریح المسائل
۳۱۱	مسألة دوم: از مسائل اربعة اقل و اکثر
۳۱۲	اجمال در معنای عرفی و شرعی
۳۱۲	نظر جناب شیخ و جریان برائت در این مسأله
۳۱۲	تشریح المسائل
۳۱۹	قاعده اشتغال و تخیل جریان آن در این مسأله
۳۱۹	دفع تخیل فوق
۳۲۰	تشریح المسائل

۳۲۵	اشکال و پاسخ شیخ:
۳۲۵	یک توهّم
۳۲۶	دفع توهّم
۳۲۶	بهبهانی‌ره و بیان ثمره میان دو قول
۳۲۶	تعلّق تکلیف به مصداق لفظ و نه به مفهوم مراد
۳۲۶	تشریح المسائل
۳۳۳	تحقیق شیخ اعظم
۳۳۶	تشریح المسائل
۳۴۲	دلیل پنجم قائلین به أصالة الاحتیاط در جزء مشکوک
۳۴۳	دفع توهّم مزبور
۳۴۵	حاصل مطلب
۳۴۷	نکته:
۳۴۸	تشریح المسائل
۳۵۳	تلخیص المطالب
۳۵۷	مسأله سوّم:
۳۵۸	تشریح المسائل
۳۶۳	اشکال:
۳۶۴	پاسخ اشکال:
۳۶۴	تفاوت میان أصالة الاطلاق و سایر اصول عقلیّه و نقلیّه
۳۶۵	تشریح المسائل
۳۷۰	حکم منصفانه در این مسأله:
۳۷۱	تشریح المسائل
۳۷۹	مسأله چهارم
۳۸۰	لزوم احتیاط در شک در محض غرض
۳۸۰	عدم جریان ادله برانّت در این مسأله
۳۸۰	تفاوت میان این مسأله با مسائل متقدّمه
۳۸۱	تشریح المسائل

۳۸۸	نکته‌ها:
	و اما قسم دوم: و آن شک در اینست که آیا فلان شی طهارت قید برای مأمور به نماز هست
۳۹۳	یا نه؟
۳۹۳	وجه این تفاوت:
۳۹۶	تشریح المسائل
۴۰۳	مناقشه شیخ از فرق گذاشتن میان این دو قسم:
۴۰۴	تشریح المسائل
۴۰۹	نکته‌ها:
۴۱۵	مسأله چهارم
۴۱۵	دوران الامر بین التخییر و التعمین
۴۱۶	اجرای برائت در این مسأله در نهایت دشواری است
۴۱۶	آخرین تلاش و کلام شیخ
۴۱۶	تشریح المسائل
۴۲۴	شک در مانعیّت
۴۲۴	شک در قاطعیّت
۴۲۵	شک در جزئیت یا شرطیّت ناشی از شک در حکم تکلیفی نفسی است
۴۲۵	تشریح المسائل
۴۲۹	آگاهی دادن به اموری که متعلق به جزء یا شرط است
۴۲۹	تنبيه اول:
۴۳۰	تشریح المسائل
۴۳۲	نکته:
۴۳۳	مسأله اول: در ترک جزء است از روی سهو
۴۳۴	تشریح المسائل
۴۳۸	اشکال:
۴۳۸	پاسخ اشکال:
۴۳۹	تشریح المسائل
۴۴۶	این مسأله از قبیل مسأله اجزاء نیست

۴۴۶	یک توهم و دفع آن
۴۴۷	توهمی دیگر و دفع آن
۴۴۷	به نظر شیخ هیچ دلیلی بر نفی جزئیت از نماز ناسی وجود ندارد
۴۴۸	تشریح المسائل
۴۵۷	تمسک به استصحاب صحت در این مسأله و مناقشة شیخ در آن
۴۵۷	توهم اصل ثانوی در این مسأله به واسطه حدیث رفع
۴۵۸	پاسخ شیخ به توهم فوق:
۴۵۸	یک ادعا:
۴۵۸	دفع ادعای فوق
۴۵۹	تشریح المسائل
۴۶۷	ادامه بحث
۴۶۹	تشریح المسائل
۴۷۱	نکته‌ها:
۴۷۱	نکته اول:
۴۷۳	نکته دوم:
۴۸۰	مسأله سوم: در زیاد کردن جزء است از روی عمد
۴۸۱	تشریح المسائل
۴۸۶	باطل بودن عبادت در قسم اول:
۴۸۶	ذکر پنج دلیل بر باطل بودن عمل در دو قسم دیگر
۴۸۷	استدلال بر صحت عمل به واسطه استصحاب صحت
۴۸۷	مناقشة جناب شیخ در استصحاب صحت
۴۸۸	مثال روی فرضی که مانع قطعی است
۴۸۸	عدم نیاز به استصحاب صحت اجزاء سابقه
۴۸۹	تشریح المسائل
۴۹۴	اشکال
۴۹۵	صحت استصحاب وقتی که شک در قاطعیت است
۴۹۵	فرق میان شک در مانعیت و قاطعیت

۴۹۶	کلام صاحب فصول در رد استصحاب صحت:
۴۹۶	تشریح المسائل
۵۰۲	مناقشة شیخ در مطلب صاحب فصول
۵۰۲	اشکال در استصحاب هیئت اتصالیّه عندالشک فی القاطعیة
۵۰۳	دفع اشکال از استصحاب هیئت اتصالیّه سرتاسری
۵۰۳	تشریح المسائل
۵۰۷	استدلال بر صحت عمل پس از زیادت عمدی به واسطه لا تبطلوا اعمالکم
۵۰۷	مناقشة شیخ در استدلال فوق
۵۰۷	معانی حرمت ابطال عمل:
۵۰۷	معنای اول:
۵۰۸	معنای دوم:
۵۱۰	معنای سوم:
۵۱۰	اظهریت معنای اول
۵۱۲	آوردن گواه بر دلالت آیه بر معنای اول
۵۱۳	تشریح المسائل
۵۲۳	ضعف دلیل چهارم در صحت عمل پس از زیادت عمدی
۵۲۳	ضعیف‌تر بودن دلیل پنجم در اثبات صحت عمل، از دلیل چهارم
۵۲۴	پاسخ صاحب ریاض از دو استصحاب حرمت عمل و اتمام عمل
۵۲۴	مناقشة شیخ در پاسخ مذکور
۵۲۵	تشریح المسائل
۵۳۲	دلیل خاص بر مبطل بودن زیادی عمدی در برخی از عبادات
۵۳۳	تشریح المسائل
۵۳۴	تلخیص المطالب
۵۴۸	مسألة سوم از تنبیه اول در رابطه با زیاد کردن سهوی جزء است:
۵۴۸	حکم زیادت یک جزء از روی سهو
۵۴۹	آیا قاعدة ثانویه‌ای برخلاف قاعدة اولیة فوق وجود دارد؟
۵۵۰	تشریح المسائل

مقتضای قواعد حاکم بر اصول:	۵۵۶
با وجود تعارض این دو در ماده اجتماع چه باید کرد؟	۵۵۷
تشریح المسائل	۵۵۸
خلاصه مطالب	۵۶۶
نکته‌ها و تازه‌ها:	۵۶۷
تنبیه دوم: آیا اگر جزء یا شرط متعذر شد تکلیف به کل و یا مشروط ساقط می‌شود یا نه؟	۵۷۴
قول به سقوط و دلیل آن	۵۷۵
بیان فرض دوم شیخ و فرض چهارم ما:	۵۷۵
بیان فرض سوم شیخ و فرض پنجم ما	۵۷۵
بیان فرض چهارم شیخ و فرض ششم ما	۵۷۶
تشریح المسائل	۵۷۷
قول به عدم سقوط الباقی و دلیل آن:	۵۸۹
استدلال بر این قول با سه روایت:	۵۹۰
مناقشه صاحب فصول در ظهور این حدیث درست نیست.	۵۹۱
تشریح المسائل	۵۹۲
اشکال در دلالت روایت دوم	۶۰۳
رفع اشکال	۶۰۴
تشریح المسائل	۶۰۵
اشکال در دلالت روایت سوم:	۶۱۱
اشکال اول	۶۱۱
اشکال دوم	۶۱۱
اشکال سوم:	۶۱۲
اشکال چهارم:	۶۱۲
تام بودن استدلال به این روایات در اثبات مدعا	۶۱۳
تشریح المسائل	۶۱۴
قاعده در شروط همان چیزی است که در اجزاء گفته شد	۶۲۲
دلیل خارجی	۶۲۲

۶۲۲	حکم منصفانه در رابطه با جریان این قاعده:
۶۲۳	تشریح المسائل
۶۲۸	اشکال شیخ به نظر صاحب ریاض
۶۲۸	طرح یک دعوی و پاسخ آن
۶۲۹	تشریح المسائل
۶۳۳	استدلال به روایت عبد الأعلى بر عدم سقوط مشروط به سبب تعذر شرط آن
۶۳۴	کیفیت استنباط حکم مذکور از آیه شریفه
۶۳۴	تشریح المسائل
۶۳۷	دو فرع در رابطه با بحث جزئیت و شرطیت
۶۳۸	تشریح المسائل
۶۴۷	تنبيه سوم:
۶۴۷	تشریح المسائل
۶۵۱	تنبيه چهارم:
۶۵۱	ذکر مثال در تبیین محل بحث
۶۵۲	تخیر در مسأله و دلیل بر آن
۶۵۳	تشریح المسائل
۶۶۰	وجوب احتیاط و دلیل بر آن
۶۶۱	تحقیق شیخ در این مسأله
۶۶۲	تشریح المسائل
۶۶۶	مطلب سوم در اشتباه واجب با حرام، یعنی شک در مکلف به و دوران بین المحذورین
۶۶۷	و اما حکم مسأله در ما نحن فيه
۶۶۷	تشریح المسائل
۶۷۱	نکته

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ وَ أَشْرَفِ بَرِيَّتِهِ وَ أَفْضَلِ خَلْقِهِ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ وَالسَّرَاجِ الْمُنِيرِ سَيِّدِنَا وَ مَوْلَانَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ ﷺ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الْمُعْصومِينَ الْغُرَّةَ الْأَمْيَامِينَ سَيِّدَنَا مَوْلَانَا وَ مُقْتَدَانَا امير المؤمنين عليه صلوات الله و سلامه.

۱- پس از حمد و ثنای خدای منان و درود فراوان به روان تابناک پیامبر اعظم ﷺ و اهل بیت معصومینش (علیهم صلوات الملك المنان) و به روان پاک شهیدان انقلاب اسلامی و امام شهدا حضرت امام خمینی (ره)، از خدای بزرگ می خواهیم که رهبر عزیز و بزرگوارمان حضرت آیه الله العظمی خامنه ای، امت سربلند و مسلمانان، روحانیت عظیم الشان اسلام، خود ما و فرزندانمان را تحت ولایت امام عصر (عج) موفق مؤید و معزز بدارد.

۲- هر کسی پوشیده نیست که بالندگی مکتب اسلام ناب و نورانیت و راهگشایی قوانین زندگی ساز آن در اعصار مختلف بویژه تاریخ معاصر در گروه اجتهاد و جهاد

علمی و عملی فرزنانگان و فقهای عالیمقام این مکتب است، و اگر افرادی کم بضاعت همچون بنده حقیر قدم در این بستان نعیم می‌گذاریم از الطاف خفیه ولی عصر (عج) و خوشه‌چینی از تحقیقات و زحمات اهل فن در حوزه‌های مقدسه علمیه است.

۳- قطعاً اصول فقه یکی از طرق محکم و مبانی متقن استنباط احکام است و در این میان کتاب (کفایة الاصول) تألیف دانشمند بزرگ مرحوم آخوند ملا محمد کاظم هروی خراسانی (ره) است که از کتب درسی رایج بین حضرات سلسله جلیله اهل علم بوده و طلاب فاضل و پویندگان راه دانش از آن بهره‌های وافری برده و می‌برند. این کتاب تنها کتابی است که مشتمل بر یکدوره کامل مباحث اصولی می‌باشد که با عبارتی موجز و دقیق، معانی و مسائلی عمیق را مطرح نموده است و در بالاترین مرحله از سطح و پایان بخش آن دوره، مورد بحث و فحص است.

اینجانب در حد توان کوشیده‌ام تا نکات صعب و مسائل غامض این کتاب را با سبک و روشی تازه‌تر، در قالبهایی ساده‌تر و تطبیقی وسیعتر قرار دهم تا مبتدیان و محصلین عزیز بتوانند از گوهرهای گرانبهای این منبع عالی استفاده کنند.

۵- از خدای بزرگ عزت و سربلندی جامعه روحانیت بویژه مقام معظم رهبری مدظله العالی، نظام مقدس جمهوری اسلامی و ملت شریف ایران را مسألت دارم.

والسلام علیکم ورحمة وبرکاته